EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 29.4.2009
KOM(2009) 180 lõplik

KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Toimetulek rahvastiku vananemise mõjuga ELis
(2009. aasta aruanne rahvastiku vananemise kohta)

1. SISSEJUHATUS

Esimest korda ajaloos elab enamik Euroopa kodanikest kõrge eani aktiivselt ja tervena ning osaleb ühiskonnas. Samal ajal pakub vananev ühiskond uusi võimalusi innovatiivsetele ettevõtetele, kuna nõutakse uusi või kohandatud kaupu ja teenuseid. Elanikkonna vananemise ja madala sündimusega kaasnevad siiski ka suured majandus-, eelarve- ja sotsiaalprobleemid. Euroopa on hakanud valmistuma nende probleemide lahendamiseks ning mõned liikmesriigid on teinud suuri edusamme, peamiselt pensionisüsteemide reformide ning töö- ja pereelu parema tasakaalustamise abil. Kui aga ei viida ellu täiendavaid institutsioonilisi ja poliitilisi muudatusi, võib ennustada, et demograafilised suundumused kujundavad meie ühiskonna täielikult ümber, mõjutades põlvkondadevahelist solidaarsust ja esitades tulevastele põlvkondadele täiendavaid nõudmisi. Need suundumused avaldavad märkimisväärset mõju potentsiaalsele majanduskasvule ja põhjustavad tugevat survet avaliku sektori kulutuste suurendamiseks, mitte üksnes pensioni- ja tervishoiualaste kulutuste näol, aga ka infrastruktuuri, eluaseme ja hariduse valdkonnas.

Mitmel järjestikusel Euroopa Ülemkogul on tunnistatud vajadust leevendada rahvastiku vananemise mõju Euroopa sotsiaalmudelitele. See on ulatuslik poliitiline väljakutse, mis hõlmab käimasolevat arutelu heaolusüsteemide moderniseerimise ja tööea pikendamise üle (jätkuna 2005. aasta oktoobri Hampton Courti ülemkogule), uuendatud Lissaboni strateegiat, ELi säästva arengu uuendatud strateegiat ning „Integreeritud kliima- ja energiapoliitikat", avatud koordinatsiooni meetodit pensionide, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse valdkonnas, noorsoopoliitikat[1] ning seda, kuidas tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus stabiilsuse ja kasvu pakti kontekstis.

Seda arvesse võttes tegi majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu majanduspoliitika komiteele ülesandeks ajakohastada pikaajalisi eelarveprognoose 2009. aasta lõpuks ning kutsus ka komisjoni üles seda tegema. Ühised prognoosid,[2] mille puhul kasutatakse uut, täiustatud metoodikat, kinnitavad üldiselt 2006. aastal tehtud prognoose. Need annavad olulise panuse rahvastiku vananemise mõju analüüsimiseks ja moodustavad ELi mitmepoolse eelarvejärelevalve lahutamatu osa. Neist on kasu ka poliitiliste otsuste tegijatele pensioni- ja tervishoiusüsteemide reformide ettevalmistamisel.

Käesolevas teatises esitatakse värskeimad pikaajalised majandus- ja eelarveprognoosid ning esialgne versioon komisjoni seisukohast seoses Euroopa suutlikkusega lahendada rahvastiku vananemise probleemi, võttes arvesse uusi andmeid ja hiljutist majandusarengut.

Hiljuti tehtud analüüs kinnitab, et vananevates ühiskondades vajalike struktuurireformide elluviimine on teostatav veel ligikaudu kümne aasta jooksul, mil tööjõud jätkuvalt suureneb[3]. Meetmete võtmata jätmine vähendaks ELi suutlikkust rahuldada vananeva rahvastiku tulevasi vajadusi.

Majanduskriis võib rahvastiku vananemisest tingitud probleeme veelgi teravdada. Seepärast tuleb ära kasutada võimalus, mida pakub komisjoni poolt 26. novembril 2008 vastu võetud Euroopa majanduse elavdamise kava,[4] mis on sihipärane ja kooskõlastatud poliitiline vastus kriisiolukorrale, ning ühendada jõupingutused, et saada majanduslangusest üle

---

1 KOM(2009) 200 (lõplik).

2 Vt dokumendid „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti), ja „Demography Report 2008: Meeting Social Needs in an Ageing Society" (SEK (2008) 2911).

3 KOM(2006) 571 (lõplik).

4 KOM(2008) 800 (lõplik).

majandustegevuse toetamise abil lühiajalises perspektiivis ning reformide abil, mille eesmärk on suurendada investeeringuid jätkusuutlikumasse majandusse ja ühiskonda ning muuta vananemisega seotud kulutused jätkusuutlikuks[5]. Koolitusse ja inimkapitali tehtavad investeeringud aitavad leevendada kriisi mõju lühemas perspektiivis ning valmistuda rahvastiku vananemiseks.

2. RAHVASTIKU VANANEMISEGA SEOTUD PIKAAJALISED PROBLEEMID

Vananemise majanduslik mõju

Pikaajalised prognoosid ei ole ennustused, vaid need koostatakse eeldusel, et meetmeid ei võeta, ning seepärast annavad need olulist teavet meetmete võtmata jätmise mõju kohta. Rahvastiku vananemist käsitlevas 2009. aasta aruandes esitatud viimased prognoosid põhinevad Eurostati uutel, 2008. aasta aprillis avaldatud rahvastikuprognoosidel. Riigiti erineb demograafiline areng märkimisväärselt, kuid kui 2006. aastal prognoositi, et ELi kogurahvaarv väheneb aja jooksul, siis praegu eeldatakse üldiselt, et rahvaarv on 2060. aastal sama mis praegu, seda tänu sündimuse mõningasele suurenemisele teatavates liikmesriikides ja dünaamilisematele rändevoogudele. Uued demograafilised prognoosid ei erine rahvastiku struktuuri osas siiski oluliselt ning need kinnitavad, et madal sündimus, oodatava eluea tõus ja pidev sisserändajate voog viivad eeldatavasti selleni, et 2060. aastaks on ELi rahvaarv jäänud peaaegu muutumatuks, kuid rahvastik on oluliselt vananenud,[6] mis tähendab, et praeguse nelja tööealise inimese (15–64aastased) asemel iga üle 65aastase inimese kohta on suhe selleks ajaks ainult kaks ühele. Suhtarvu suurim langus jääb eeldatavalt ajavahemikku 2015–35, mil beebibuumi ajal sündinud inimesed pensionile jäävad.

ELis tervikuna on oodata tööjõus osalemise määra suurenemist 70,5 %-lt 2007. aastal 74 %-le 2060. aastal; suurem osa sellest tõusust toimub juba enne 2020. aastat. Prognooside kohaselt väheneb meeste ja naiste tööjõus osalemise määra erinevus järk-järgult, eelkõige riikides, kus see on praegu suur. Üldiselt eeldatakse, et tööhõive määr tõuseb 65,5 %-lt 2007. aastal ligikaudu 70 %-le 2060. aastal. Eakamate töötajate tööhõive määr arvatavasti tõuseb, kuna paljudes liikmesriikides on käimas reformid tööea pikendamiseks. Üldiselt aga väheneb hõivatute arv ELis aastaks 2060 ligikaudu 19 miljoni inimese võrra. Tööjõus osalemise määra tõus enamikus riikides ja sisserände suurenemine mõnes riigis aitab üksnes veidi vähendada hõivatute arvu langust, mis on tingitud tööealise rahvastiku vähenemisest ajavahemikul 2020–2060.

Tööjõu pakkumise vähenedes peab tuleviku majanduskasv põhinema tootlikkusel. Ettevaatliku hinnangu kohaselt läheneb liikmesriikide tööjõu tootlikkuse kasv ELi pikaajalisele keskmisele, 1,75 %, mis on lähedal USAs ülipika aja jooksul registreeritud näitajale. Selle tulemusel väheneks iga-aastane võimalik SKP kasvu määr märkimisväärselt. Tööealise rahvastiku vähenemine aeglustab majanduskasvu ja vähendab sissetulekut inimese kohta. Demograafiliste suundumuste erinevusest tingituna erineb majanduskasv riigiti oluliselt.

Vananemise mõju eelarvele

Rahvastiku vananemine toob endaga kaasa vajaduse suurendada avaliku sektori kulutusi vanusega seotud siirdemaksetele ja teenustele. Rahvastiku vananemise mõju eelarvele on

---

5 Vt dokument „2006 Sustainability Report", European Economy, nr 4, 2006.

6 Vt dokumendid „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti), ja „Demography Report 2008: Meeting Social Needs in an Ageing Society" (SEK (2008) 2911).

prognooside kohaselt märkimisväärne peaaegu kõikides liikmesriikides ja see avaldub juba järgmise kümne aasta jooksul. Praeguse poliitika põhjal võib eeldada, et vanusega seotud kulutused avalikus sektoris, eelkõige kulutused pensionidele, tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele, suurenevad aastaks 2060 keskmiselt 4,75 protsendipunkti SKPst ELis ja üle 5 protsendipunkti euroalal. EL 25-s on prognoositav kasv veidi suurem kui eelmistes prognoosides, mis esitati rahvastiku vananemist käsitlevas 2006. aasta aruandes; kogu prognoosiperioodi jooksul on kasv suurem ligikaudu pool protsendipunkti SKPst. Võrreldes 2006. aasta aruandega on rahvastiku vananemise mõju eelarvele korrigeeritud väiksemaks kõige enam Portugalis, Ungaris ja Tšehhi Vabariigis (kajastab eelkõige pensionireformide mõju), samas kui Kreeka, Luksemburgi, Malta, Eesti, Austria, Poola ja Leedu puhul on mõju korrigeeritud oluliselt suuremaks (kajastab eelkõige pensionikulutuste muutuste ajakohastatud prognoosi, mis tuleneb reformide seiskumisest ja täiustatud modelleerimismeetoditest).

Üldiselt võib liikmesriigiti täheldada rahvastiku vananemise mõju olulisi erinevusi.

- Üheksas ELi liikmesriigis (Luksemburg, Kreeka, Sloveenia, Küpros, Malta, Madalmaad, Rumeenia, Hispaania ja Iirimaa) suurenevad avaliku sektori kulutused tõenäoliselt väga palju (7 protsendipunkti SKPst või veelgi enam), samas saab suur kasv mõnes riigis alguse suhteliselt madalalt tasemelt.
- Teises riikide rühmas (Belgia, Soome, Tšehhi Vabariik, Leedu, Slovakkia, Ühendkuningriik, Saksamaa ja Ungari) on rahvastiku vananemise kulud piiratumad, kuid siiski väga suured (kasv 4 kuni 7 protsendipunkti SKPst).
- Bulgaarias, Rootsis, Portugalis, Austrias, Prantsusmaal, Taanis, Itaalias, Lätis, Eestis ja Poolas on kulutuste kasv mõõdukam ja jääb 4 protsendipunkti piiresse SKPst. Enamik neist riikidest on ellu viinud ulatuslikud pensionireformid, mis mõnel juhul hõlmavad osalist üleminekut erapensioniskeemidele (Bulgaarias, Eestis, Lätis, Poolas ja Rootsis).

Demograafilised suundumused suurendavad märkimisväärselt **avaliku sektori kulutusi pensionidele** kõikides liikmesriikides. Mitmes liikmesriigis läbiviidud pensionireformid mõjuvad siiski positiivselt riikide rahanduse jätkusuutlikkusele. Peaaegu kõik liikmesriigid on *karmistanud riikliku pensioni saamise tingimusi*, eelkõige pensioniea tõstmise ja ennetähtaegselt pensionile jäämise võimaluste piiramise abil. Sellised reformid kehtestatakse üldjuhul järk-järgult pikema aja jooksul ja nende tulemuseks on eakamate töötajate kõrgem tööjõus osalemise määr, mis võib samuti tuleneda pensionihüvitiste ja pensioni sissemaksete tihedamast seotusest ja seega tugevamast stiimulist jääda kauemaks tööturule. Kuigi eakamate töötajate tööhõive määr on viimastel aastatel tõusnud, on arenguruumi veel siiski piisavalt. Üksnes ligikaudu 50 % ELi elanikest on 60. eluaastaks veel hõivatud.

Reformide tulemuseks on ka *riiklike pensionihüvitiste järjest väiksem osa kogupensionist*. See muutus toimub mitme mehhanismi mõjul, muu hulgas sel viisil, et muudetakse pensionihüvitiste indekseerimist, mis mõnes riigis põhjustab hüvitiste aeglasemat tõusu võrreldes palkadega. Hiljutisest analüüsist nähtub, et pensionäride suhteline sissetulek väheneb osas liikmesriikides tulevikus märkimisväärselt[7]. Riigi rahanduse jätkusuutlikkuse hindamisel tuleb võtta arvesse ka pensionide ebapiisavuse ohtu, mis võib kaasa tuua ettenägematu surve tõsta erandkorras pensione või suurendada nõudlust muude hüvitiste järele, ning rõhutada vajadust tegeleda samal ajal nii pensionide piisavuse kui ka rahanduse jätkusuutlikkuse küsimusega[8]. On näiteid liikmesriikidest, kus on hiljuti võetud meetmeid

[7] KOM(2009) 58 (lõplik).
[8] KOM(2006) 574 (lõplik).

pensionide piisavuse parandamiseks tulevikus, ilma et see ohustaks rahanduse jätkusuutlikkust (nt Eesti).

Lisaks riiklike pensionisüsteemide reformimisele on paljud riigid kehtestanud *täiendavad pensioniskeemid* ja kavatsevad neid laiendada. Mõned liikmesriigid on koguni suunanud osa riiklike skeemide maksetest ümber erasektori hallatavatesse kohustuslikesse kogumisskeemidesse (Bulgaaria, Eesti, Läti, Ungari, Poola. Slovakkia ja Rootsi). Praegu on need kogumisskeemid veel loomisetapis, kuid nende osa kogu pensionipaketist on järgmiste aastakümnete jooksul märkimisväärne. Mitu riiki (nt Rootsi, Taani, Madalmaad, Ühendkuningriik ja Iirimaa) toetuvad juba suurel määral kutsepensionidele ning mõned neist kavatsevad kutsepensionide osa veelgi suurendada.

ELi **tervishoiusüsteemid** seisavad tulevikus silmitsi tõsiste probleemidega. ELi avaliku sektori kulutused tervishoiule suurenevad 2060. aastaks eeldatavasti 1,5 protsendipunkti võrra SKPst. Tervislikumad eluviisid võivad aidata piirata tulevasi kulutusi. Tervishoiule tehtavad kulutused on tihedalt seotud ka sissetulekute suurenemise ja tehnika arenguga. Hiljuti väljatöötatud varase diagnoosimise ja ravi meetodid suurendavad kulutusi oluliselt, kuid meditsiini areng võib aidata pikemas perspektiivis ka kulusid kokku hoida. Investeeringud preventsiooni ja tervisetehnoloogiasse annavad inimestele võimaluse olla kauem terve ja produktiivne. Meetodite väljatöötamine vähem tuntud haiguste raviks pakub ka võimalusi tööhõiveks ja majanduskasvuks. Tehnoloogia tõhus juhtimine on seega oluline tulevasi kulutusi määrav faktor.

Vananev rahvastik nõuab avaliku sektori kulutuste suurendamist ka **pikaajalise hoolduse** valdkonnas. Praeguse poliitika kohaselt võib eeldada, et avaliku sektori kulutused pikaajalisele hooldusele suurenevad 2060. aastaks 1,25 protsendi võrra SKPst, tingituna asjaolust, et tulevikus on väga eakad (üle 80aastased) inimesed kõige kiiremini suurenev vanuserühm. Siingi ei ole demograafilised tegurid ainsaks mõjuriks. Praegu on kehva tervisega eakate hooldus suurel määral mitteametlik ja sellega tegelevad sugulased. Muutused perekondade struktuuris, naiste suurem tööjõus osalemise määr ja ulatuslikum geograafiline liikuvus võivad piirata mitteametliku hoolduse võimalusi. Riikides, kus ametliku hoolduse süsteemid on vähem arenenud, võidakse avaliku sektori kulutuste prognoosidega pikaajalise hoolduse valdkonnas alahinnata tulevast survet riigi rahandusele, kuna ametliku hoolduse pakkumise vajadus tõenäoliselt suureneb.

Vaatamata laste arvu vähenemisele järgmistel aastakümnetel, võivad ELi hariduspoliitika praegused eesmärgid ja sihid ning hariduse kvaliteedi märkimisväärne paranemine põhjustada vajaduse suurendada tulevikus avaliku sektori kulutusi **haridusele**. Noortesse ja täiskasvanud tööjõudu kui inimkapitalisse tehtavad investeeringud on tuleviku tootlikkuse kasvu seisukohast üliolulised. Seepärast ei pruugi prognoosiperioodi jooksul realiseeruda haridusvaldkonnas tehtavate avaliku sektori kulutuste osakaalu väike vähenemine, mis on tingitud üksnes demograafilise koosseisu muutustest (laste arvu vähenemine).

3. VANANEMISEKS VALMISTUMINE MAJANDUSLANGUSE AJAL

Praegune finants- ja majanduskriis on põhjustanud majandustegevuse ebaharilikult järsu ja kiire aeglustumise ning üleilmse majanduslanguse. Majanduslangus mõjutab eriti tõsiselt tööhõivet; töötuse määr kasvab kiiresti ja on oht, et ELi potentsiaalne majanduskasv, mida juba kahjustab rahvastiku vananemine, aeglustub veelgi.

Finantskriis ja majanduslangus on kiirelt hävitamas liikmesriikide poolt viimastel aastatel tehtud edusamme valitsemissektori eelarve tasakaalustamisel ja võla vähendamisel, kuna valitsused peavad sekkuma, et tasakaalustada finantssüsteemi ja toetada majanduse

elavdamist. Liikmesriikide rahanduse lühiajalised väljavaated on seepärast halvenenud ning eelarve konsolideerimisel viimaste aastate jooksul tehtud edusammud on saanud tagasilöögi.

Lisaks tugevdab kriis rahvastiku vananemise mõju pensionide maksmisele, kuigi need tagajärjed sõltuvad olulisel määral majanduslanguse ulatusest ja kestusest. Riiklike põlvkondadevahelise ümberjaotuse süsteemide (nn PAYG-süsteemide) puhul tähendab reaalmajandustegevuse aeglustumine täiendavat eelarvesurvet rahastamisele ja maksetele. Kogumisskeemide puhul on kriis paljastanud nõrgad kohad, mida mõjutab finantsturgude langus. Väljamaksega määratud pensioniskeemide puhul mõjutab varade väärtuse vähenemisest tingitud puudujäägi suurenemine fondide liikmeid indekseerimiseeskirjade või sissemaksete suuruse kohandamise tõttu ning skeemide sulgemise tõttu uutele liikmetele. Nende inimeste jaoks, kes teevad makseid sissemaksega määratud pensionifondidesse, sõltub kriisi mõju fondi varade jaotusest ja liikmete vanusest. Eakamad töötajad, kelle pensionifondis on suur osakaal aktsiatel, on kõige enam mõjutatud, kuna nad on pensionieale kõige lähemal ja nende varade väärtus on langenud.

See toonitab vajadust, et poliitiliste otsuste tegijad, seadusandjad ja järelevalveasutused peavad edendama pensionisäästude arukat haldamist. Oluline on Euroopa pensionisüsteemide hoolikas jälgimine ning sügavuti minev laiapõhjaline arutelu nende üle, eelkõige erasamba suhtelise osatähtsuse, struktuuri ja toimimise kriitiline ülevaade.

Praeguses olukorras, mida iseloomustab väga piiratud majandustegevus ja selgusetus tulevikuväljavaadete osas, sõltub Euroopa võime majanduslangusest kiiresti välja tulla ja lahendada rahvastiku vananemisega seotud probleemid majanduse elavdamiseks võetavate meetmete ja pikaajaliste struktuurireformide kooskõlastamisest. Nagu rõhutati Euroopa majanduse elavdamise kavas, on vaja sihipäraseid ja kooskõlastatud poliitilisi meetmeid „arukate” investeeringute soodustamiseks, et arendada energiatõhususe, keskkonnasäästlike tehnoloogiate ning tõhusust ja innovatsiooni toetava infrastruktuuri ja võrkude sidususe edendamiseks vajalikke oskusi, mis pikemas perspektiivis tugevdavad Euroopa majanduskasvu potentsiaali.

Seega on selge, et esmatähtis eesmärk peab olema Euroopa majanduse elavdamise kava rakendamine, et majanduskriis ja -langus ei põhjustaks ELis püsivalt väiksemat majanduskasvu tööhõive ja tööviljakuse seisukohast, mis mõjutaks samal ajal ka Euroopa suutlikkust tulla toime rahvastiku vananemise tagajärgedega.

Kriisi lõppedes sõltuvad pikaajalised väljavaated ka sellest, kui kindel ollakse otsuses kiirelt taastada riigi rahanduse usaldusväärsus, nagu soovitatud Euroopa majanduse elavdamise kavas, ning kui innukalt jätkatakse demograafilistest muutustest tingitud reforme, mis on kriisist väljumise strateegia osana veelgi olulisemad usalduse taastamisel. Sama oluline on tugevdada demograafiliste väljakutsetega toimetulekule suunatud struktuurireforme. See tähendab tööhõive määrade olulist tõstmist ning eelkõige vananeva beebibuumi-põlvkonna abistamist ja julgustamist, et nad jääksid tööturule, mitte ei läheks ennetähtaegselt pensionile, nagu seda on teinud varasemad põlvkonnad. Euroopa parim võimalus tagada, et rahvastiku vananemine ei kujuta endast ohtu, vaid ajaloolist saavutust, on mitte raisata beebibuumi-põlvkonna potentsiaali.

Stockholmi 2001. aasta Euroopa Ülemkogul vastuvõetud kolmetasandiline strateegia rahvastiku vananemise tõttu tekkinud majandusliku ja eelarvelise probleemi lahendamiseks i) võla kiire vähendamise, ii) tööhõive ja tootlikkuse suurendamise ning iii) pensioni- ja tervishoiusüsteemide ning pikaajalise hoolduse süsteemide reformimisega, samuti viis

poliitilist eesmärki, mis määrati kindlaks 2006. aasta oktoobris avaldatud komisjoni teatises Euroopa demograafilise tuleviku kohta[9], on jätkuvalt asjakohane pikaajaline strateegia.

Kõnealused eesmärgid olid järgmised:

- demograafilise noorenemise soosimine Euroopas perekondadele paremate tingimuste loomise abil;
- töö väärtustamine Euroopas uute töökohtade loomise ning pikema ja kvaliteetsema tööea tagamisega;
- Euroopa muutmine tootlikumaks ja dünaamilisemaks;
- sisserändajate vastuvõtmine ja integreerimine Euroopas;
- jätkusuutliku rahanduse tagamine Euroopas, mis omakorda tagab piisava sotsiaalse kaitse ja põlvkondade võrdsuse.

- **Paremate tingimuste loomine perekondadele ja demograafilisele noorenemisele**

Demograafiline noorenemine nõuab meetmeid, et loodaks perekondade vajadustele vastav üldine ühiskondlik kliima, et toimuks muutus lastesõbralikuma ühiskonna suunas ja et loodaks paremad tingimused töö- ja pereelu tasakaalustamiseks. Riikides, kus töö- ja eraelu ühendamine on keeruline, kipub naiste tööhõive määr olema madal, kuna emad lahkuvad tihtipeale tööturult, ning ka sündimus on madal, kuna paljud leiavad, et laste saamine ei ole majanduslikult võimalik. Eelkõige tuleks tähtsustada töö-ja eraelu ühendamise ning soolise võrdõiguslikkuse edendamise poliitikat, mis tähendaks paremaid tingimusi vanemapuhkusel olijatele ja stiimuleid, et ka isad võtaksid vanemapuhkust, samuti kvaliteetsete lastehoiuteenuste pakkumist. Kaaluda võiks ka leibkonna teise tuluteenija maksude vähendamist, kuna nemad on üldjuhul maksusoodustustele vastuvõtlikumad, kui kõne all on tööjõus osalemine. Sellisel poliitikal on pikaajaline positiivne mõju, kuna tagatakse, et eelkõige naised saavad tööturuga seotuks jääda.

Enamik liikmesriike ei ole siiski saavutanud Barcelona Euroopa Ülemkogul seatud eesmärke ametlike lastehoiuteenuste tagamiseks ega kasuta ära eeliseid, mida pakub väikelaste haridus, pidades silmas laste hilisemat arengut ja ebasoodsatest oludest pärinevate laste võimaluste parandamist. Investeeringutel, mis tehakse kvaliteetsete lastehoiuteenuste ja karjääri katkestanud vanemate tööalase konkurentsivõime tagamiseks, on tohutu potentsiaalne kasu. Samuti pakub see võimalusi uute teenuste väljatöötamiseks ja seeläbi ka uute töökohtade loomiseks.

- **Rohkem töökohti ja pikem tööiga**

Osalemise ja tööalase konkurentsivõime suurendamine. Rahvastiku vananemise väljakutse riigi rahandusele tuleneb vajadusest toetada üha suuremat arvu eakaid inimesi, kui hõivatud elanikkonna osa üha väheneb. Arenguruumi on piisavalt. Tööealisest elanikkonnast on hõivatud veidi alla kahe kolmandiku (2007. aastal 65,4 %), mis on mitu protsendipunkti madalam näitaja kui siht (70 %), mis seati Lissaboni strateegia raames aastaks 2010. Eelkõige eakate inimeste ja naiste tööjõus osalemise määr on märkimisväärselt suurenenud. Kuid praegune majanduslangus võib tabada eelkõige noori ja eakaid töötajaid. Poliitiliseks prioriteediks tuleb seada selle tagamine, et noored, kellel ei õnnestu tööturule siseneda, ei alustaks pidevatest hüvitistest sõltuvat elu, ning et töölt vabastatud eakad töötajad saavad tööturu olukorra paranedes tagasi tööle tulla.

---

[9] KOM(2006) 571 (lõplik).

Viimastel aastatel on käivitatud **maksu- ja hüvitistesüsteemide reforme**, mis on suuresti suunatud tööjõu paremale ärakasutamisele. Paljude hiljutiste reformistrateegiate oluline eesmärk on olnud vähendada sõltuvust hüvitistest; selleks muudetakse töö hüvitistega võrreldes majanduslikult atraktiivseks ja tasuvaks võimaluseks ning julgustatakse hüvitisesaajaid aktiivselt tööd otsima. Takistuste vähendamine töötamisel ja töölevõtmisel, eelkõige madala kvalifikatsiooniga töötajate puhul, selle kaasamine maksu- ja hüvitistesüsteemidesse ning tihedam seotus sihipärase aktiveerimispoliitikaga on tegurid, mis on aidanud struktuuriliselt parandada tööturgude toimimist. Vaatamata neile edusammudele ja võttes arvesse rahvastiku vananemist ja tehnika kiiret arengut, on vaja veel rohkem ära teha, et veelgi suurendada hõivatuse ja tööturul osalemise määrasid ja neid ka kõrgel tasemel hoida, eelkõige naiste ja eakate töötajate seas, ning vähendada struktuurset töötust.

Eakamate töötajate tööhõive määra suurendamine. Invaliidsuspensioni ja ennetähtaegse pensionile jäämise kavade reformimine ning tegeliku pensioniea tõstmine on jätkuvalt esmatähtsad, selleks et suurendada eakamate inimeste tööjõu pakkumist ja aidata kaasa säästvale majanduskasvule negatiivse demograafilise arengu taustal. Samuti aitab see tagada, et pensionikäitumine peegeldaks asjakohaselt oodatava eluea tõusu tulevikus. Beebibuumi põlvkond, kes praegu on 50ndates ja 60ndates eluaastates, moodustab suure osa Euroopa tööjõust. Selleks et innustada neid aktiivseks jääma, on vaja kõrvaldada tööhõivealased takistused, nt kohustuslik pensioniiga, ja kehtestada paindlikud pensionimehhanismid, mis võimaldavad neil valida pensionile jäämise aega ja teenida lisapensioni. Osaajaga töötamise võimalus võib tagada eakamatele inimestele piisava sissetuleku ja suurendada tööjõu pakkumist.

Lisaks pensioni-, maksu- ja hüvitistesüsteemides leiduvatele stiimulitele[10] peavad reformistrateegiad hõlmama eakamatesse töötajatesse suhtumise muutmist ning nende oskuste ja tööalase konkurentsivõime parandamist tõhusa elukestva õppe abil. Vananevale tööjõule on lisaks töövõimalustele vaja sobivaid töötingimusi, sealhulgas paindlikumat tööaega ja töökorraldust. Sellised meetmed peaksid aitama suurendada eakamate inimeste tööhõive määra ja parandada nende elukvaliteeti.

Eakate inimeste parem tervis. Tervem rahvastik on suuteline vananedes kauem töötama, mille tulemuseks on suurem produktiivsus ja kõrgem tööjõus osalemise määr, ning vajab vähem tervishoiuteenuseid, mis pikemas perspektiivis tähendab avaliku sektori kulutuste vähenemist. Tervena elatud eluaastate pikendamine on oluline tegur selleks, et saavutada Lissaboni strateegia eesmärk: meelitada rohkem inimesi tööturule ja neid seal hoida. Samal ajal pakub vananev ühiskond võimalust luua kiiresti uusi töökohti tervishoiu- ja sotsiaalteenuste valdkonnas ning nõuab aktiveerimis- ja koolitusmeetmeid.

- **Tootlikum ja dünaamilisem Euroopa**

Lähema kümne aasta jooksul muutub tööviljakus, mis sõltub suuresti kõrgest haridustasemest, peamiseks tuleviku majanduskasvu mõjutavaks teguriks. Kuid 18–24aastaste hulgas omandab 13 % naistest ja 17 % meestest üksnes teise taseme hariduse alumise astme või veelgi madalama haridustaseme ja neid käsitatakse varakult koolist välja langenutena. Olukord on võrreldes käesoleva aastakümne algusega küll veidi paranenud, kuid jääb kaugele maha 2010. aastaks seatud eesmärgist vähendada seda osakaalu kõige rohkem 10 %-le. Kõrget haridustaset seostatakse tööjõus osalemise kõrge määraga ning see on elukestva õppe eeltingimuseks, seega ka eeltingimus selleks, et eakamad töötajad saaksid tööturule jääda. Tööviljakuse kasv tulevikus sõltub ka tehnika arengust, mis omakorda sõltub kõrgharidusega spetsialistidest, kes on võimelised tegema teadustööd, ning teadus- ja arendustegevusse

[10] Vt dokumendid KOM(2007) 733 (lõplik) ja „Employment in Europe 2007".

tehtavatest investeeringutest. Samuti sõltub see uute tehniliste lahenduste kiirest omaksvõtmisest ettevõtjate poolt ning Euroopa teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonisüsteemide tõhustamise poliitikast.

Ühiskonnad, kus inimesed elavad kauem, pakuvad võimalusi töötada välja uusi tooteid ja teenuseid. Nende tulevikuturgude kasvupotentsiaal on suur ning kuna pikem eluiga ei ole üksnes Euroopas esinev nähtus, on võimalik väljatöötatud lahendusi, tooteid ja teenuseid eksportida kolmandatesse riikidesse ja avada seal uusi turge[11]. Lisaks peab teadus- ja arendustegevuse põhirõhk olema kulutõhusamate ravimeetodite ja preventsioonistrateegiate väljatöötamisel. See tuleks ühendada tugevamate stiimulitega vahendite ratsionaalsemaks kasutamiseks, mille tulemusel on võimalik kulutusi oluliselt vähendada.

Euroopa muutuv rahvastikukoosseis võib pakkuda ka võimalust eakamatele suunatud toodete ja teenuste väljatöötamiseks. On võimalik välja töötada uusi tehnilisi lahendusi, mis võimaldavad eakamatel inimestel jääda iseseisvaks ja elada kauem oma kodus, samuti kujundada ümber hooldusteenused, kohandades neid muu hulgas patsientide individuaalsete vajaduste ja eelistustega[12]. Investeeringud haridusse, teadus- ja arendustegevusse võivad anda tulevikus suurt kasu ja neid ei tohiks kriisi ajal kärpida. Investeeringud transpordi infrastruktuuri moderniseerimiseks, mis võivad aidata kriisi ajal nõudlust säilitada, on vajalikud ka selleks, et hõlbustada kõigi jaoks juurdepääsu ning samal ajal suurendada liikumispuudega reisijate õigusi.

- **Sisserändajate vastuvõtmine ja integreerimine**

Sisseränne kolmandatest riikidest on ergutanud mitme liikmesriigi majanduskasvu. Kuigi majanduskriis kitsendab töövõimalusi ja leevendab tööjõu ja oskuste puudust lühikese aja jooksul, on hästi korraldatud immigratsioonipoliitikal oluline roll tööjõu puuduse lahendamisel pikemas perspektiivis. Sisseränne on aga endiselt keeruline väljakutse ja nõuab muu hulgas tegelemist sotsiaalse ühtekuuluvuse küsimustega. Sisserändajate ja nende järeltulijate haridustase on tihti madalam või on neil raskusi oma oskuste ärakasutamisega. Seega on nad suurema tõenäosusega töötud ja suuremas vaesusohus. Kuigi Euroopa tööturud on kriisi tagajärjel raskustes, võib sotsiaaltingimuste halvenemine päritoluriikides põhjustada endiselt rändajate pidevat sissevoolu ELi ja nende võimalused tööd leida muutuvad veelgi piiratumaks. Seda arvestades võib sisserändajate ja nende järeltulijate integreerimine osutuda veelgi tõsisemaks väljakutseks, millega tuleb tegeleda ka ELi tasandil[13].

- **Riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamine**

Viimaste prognooside kohaselt suurenevad avaliku sektori kulutused tõenäoliselt märkimisväärselt mitmes liikmesriigis (kuigi mõnel juhul algab kasv suhteliselt madalalt tasemelt). Neis liikmesriikides, kus mõju riigi rahandusele on kõige suurem, on vaja kulutuste pikaajalise suundumuse ohjeldamiseks ellu viia sotsiaalsüsteemide reformid, eelkõige pensionide valdkonnas, aga ka muudes valdkondades, peamiselt tervishoius.

Tervishoiu ja pikaajalise hoolduse süsteemide tõhustamisel on veel oluliselt arenguruumi. Tervishoiuteenuste kvaliteedi ja hinna suhet saab parandada ning tervishoiualast ebavõrdsust vähendada, tõhustades esmatasandi arstiabi, preventsiooni ja tervishoiu edendamist, samuti

---

11 Juba on käivitatud piirkondlikud algatused, nt Silver Economy Network of European Regions (milles osaleb 11 Euroopa piirkonda), et edendada koos eakamatele tarbijatele suunatud innovatiivsete toodete ja teenuste väljatöötamist ja turustamist. Vt SEN@ERi veebileht: http://www.silvereconomy-europe.org/network/about_en.htm.

12 KOM(2007) 332 (lõplik) ja KOM(2007) 329 (lõplik).

13 Hiljuti loodud Euroopa integratsioonifoorum ja sellega seotud veebileht (http://www.integration.eu) pakuvad selleks kasulikke abivahendeid.

kooskõlastamist ja vahendite ratsionaalset kasutamist. Mõnede riikide tervishoiusektoris ei ole aga endiselt piisavalt vahendeid[14].

Majanduslanguse tõttu ei tohi seega katkestada pensioni- ja tervishoiusüsteemide ega pikaajalise hoolduse süsteemide reforme ega vähendada hädavajalikke investeeringuid haridusse ja teadustegevusse. Pigem on reforme käsitlevad otsused praegu kaalukamad kui kunagi varem. Need meetmed on Euroopa tulevase majandusliku tugevuse seisukohast hädavajalikud.

4. TOIMETULEK VÄLJAKUTSETEGA

Tegutseda tuleb mitmes poliitikavaldkonnas. Euroopa tasandil kooskõlastamine võib hõlbustada parimate tavade vahetamist, luua sünergiaid ja vähendada negatiivset kõrvalmõju. Riigi rahanduse mõõdet käsitletakse ka kasvu ja stabiilsuse pakti eeskirjadel põhinevas raamistikus. Rahvastiku vananemise väljakutsetega toimetulekuks tuleks toetuda viimastel aastatel kehtestatud poliitilistele raamistikele, eelkõige Lissaboni strateegiale, milles sätestatakse üldine tegevusraamistik.

Euroopa Komisjoni panus väljakutsetega toimetulekusse hõlmaks järgmist:

- *Järelevalve tugevdamine ja laiendamine väljapoole eelarvepoliitika piire, et paremini kaasata struktuurireformidega seotud küsimused poliitika üldise kooskõlastamise raamistikku*[15]. Praeguses olukorras hõlmab see riiklike majanduse elavdamise kavade järelevalvet ja hindamist stabiilsuse ja kasvu pakti kontekstis. Erilist tähelepanu pööratakse ka riigi rahanduse kvaliteedi parandamisele. Sotsiaalkulutuste kavade reformid, mis pakuvad sissetulekute tõhusamat kaitset ja samas tugevdavad töötamise stiimuleid (turvalise paindlikkuse lähenemisviis), aitaksid samuti oluliselt parandada riigi rahanduse jätkusuutlikkust ja kvaliteeti, tagades samal ajal, et eelarvetega toetatakse makromajanduslikku stabiilsust.
- *Pensionide, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse* valdkonnas jätkab komisjon liikmesriikide jõupingutuste toetamist sotsiaalkulutuste tõhususe ja tulemuslikkuse parandamisel ning rahvastiku vananemise sotsiaalsete, majanduslike ja eelarvealaste tagajärgede jälgimist, lähtudes Lissaboni strateegiast ning ELi eelarveraamistikust stabiilsuse ja kasvu pakti raames ning avatud koordinatsiooni meetodist sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas. *Kogumispensionide* valdkonnas kavatseb komisjon teha koostööd nõukogu ja liikmesriikidega, et teha kindlaks pensioniskeemide kujundamise kogemused, maksejõuetust käsitlevad regulatiivsed raamistikud ja meetmetest kasu saajate sihtrühmad, et tagada piisavate ja jätkusuutlike erapensionide maksmine liikmesriikides. Avaliku sektori kulutuste eeldatava suurenemise piiramiseks tuleb välja töötada poliitilised meetmed, millega vähendatakse töövõimetust, piiratakse puuetega eakamate kodanike ametliku hoolduse vajadust, soodustatakse ametliku hoolduse pakkumist pigem kodus kui hooldusasutustes või parandatakse üldisemalt pikaajalise hoolduse kulutõhusust, nt e-tervise ja telehoolduse kaudu.
- *Finantsteenuste ja maksustamise* valdkonnas kehtestab komisjon kiirelt meetmed, mille ta esitas teatises Euroopa Ülemkogule[16]. Finantsturgude nõuetekohase toimimise taastamine ei ole oluline mitte ainult selleks, et tagada nende roll majanduskasvu ja tööhõive

---

14 KOM(2009) 58 (lõplik).
15 KOM(2008) 238 (lõplik).
16 KOM(2009) 114 (lõplik).

toetamisel, vaid ka selleks, et kaitsta tänaseid ja homseid finantsvarasid, sh täiendavaid pensioniskeeme ja täiendavat tervisekindlustust.

- *Hariduse, koolituse ning teadus- ja arendustegevuse* valdkonnas jätkab komisjon koostööd liikmesriikidega, et tõhustada oskuste tulevase vajaduse hindamist ja oskuste sobitamist ELi tasandil ning hinnata kõrghariduse kvaliteeti. Komisjon edendab tõhusate ja õiglaste haridus- ja koolitussüsteemide loomist, et tõsta tootlikkust uuendatud Lissaboni strateegia raames.

Kokkuvõttes võib öelda, et valitsused, kes praegu maadlevad tõsise majandus- ja finantskriisiga, seisavad jätkuvalt silmitsi ka kuluka demograafilise üleminekuga. Euroopa demograafiliste väljakutsetega toimetulek sõltub õitsevast ja dünaamilisest majandusest, mida iseloomustavad suurenev tootlikkus ja tõhusalt toimivad turud. Praeguses raskes majanduslikus olukorras tuleb seega eelkõige astuda vajalikud sammud kiireks majanduslangusest taastumiseks, nagu sätestatud Euroopa majanduse elavdamise kavas, ning rakendada usaldusväärset väljumisstrateegiat, kui majandus hakkab taastuma. Lisaks sellele on hädavajalik, et liikmesriigid investeeriks oma pikaajalise majanduskasvu suurendamisse, nagu sätestatud Lissaboni strateegias, et tulla toime demograafiliste muutuste tagajärgedega.

Seepärast on kindlasti vaja kehtestada kõik vajalikud poliitikasuunad tagamaks, et EL väljub majandus- ja finantskriisist kindla majanduskasvu potentsiaaliga ning on suuteline oma inimressursse täielikult ära kasutama. Selleks et see nii ka oleks, on vaja rakendada ulatuslikku struktuurireformidel põhinevat väljumisstrateegiat. Eelkõige tähendab see tööea pikendamist ning noorte, naiste ja eakate tööjõus osalemise määra tõstmist, maksu- ja hüvitistesüsteemide reformimist, et muuta töö tasuvaks kooskõlas turvalise paindlikkuse põhimõttega, pensionisüsteemide reformimist ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse süsteemide tõhustamist, samuti vajalikke investeeringuid haridusse ja teadustegevusse ning lastehoidu. Siinkohal on oluline ka sisserändajate ja nende järeltulijate tõhus integreerimine, samuti see, et tulevaste tööjõuvajaduste rahuldamiseks töötatakse edasi seadusliku sisserände poliitika nõuetekohase haldamise kallal. Kui praeguses olukorras kõnealustele poliitilistele suundadele tugevat rõhku panna, aitab see Euroopal nii majanduslangusest tugevamana välja tulla kui ka rahvastiku vananemise probleeme lahendada.

Jätkates põhjalikke reforme, investeerides inimressursside kvaliteeti ja eemaldades tõkked, mis takistavad tööjõu täielikku ärakasutamist, saab Euroopa väljuda praegusest majanduskriisist tugevamana. Seepärast tuleks praegust olukorda ära kasutada sotsiaalseteks uuendusteks, inspireerituna liikmesriikide positiivsetest kogemustest ja juba käimasolevatest edukatest reformidest. Reformide tuline pooldamine ei teeni üksnes majanduslikku eesmärki. See teenib eesmärki edendada praeguste ja tulevaste põlvkondade head tervist, haridust ja elukvaliteeti. See teenib eesmärki, mis laseb Euroopal enesekindlalt tulevikule vastu minna.

* * *

•

Statistiline lisa

Tabel 1: Pikaajalised muutused tööturul

	Tööhõive määr (15–64)				Tööhõive määr (55–64)				Tööjõus osalemise määr (15–64)				Tööjõus osalemise määr (55–64)				Töötuse määr (15–64)			
	2007	2020	2060	muutus 2007–60 protsendi-punktides	2007	2020	2060	muutus 2007–60 protsendi-punktides	2007	2020	2060	muutus 2007–60 protsendi-punktides	2007	2020	2060	muutus 2007–60 protsendi-punktides	2007	2020	2060	muutus 2007–60 protsendi-punktides
EL 27	65,5	69,0	69,9	4,4	44,9	54,5	60,0	15,1	70,6	73,2	74,1	3,5	47,5	56,9	62,5	15,1	7,2	5,7	5,7	-1,5
Euroala	65,5	69,5	70,1	4,6	42,6	54,8	60,3	17,7	70,8	73,8	74,4	3,6	45,3	57,5	63,0	17,7	7,6	5,9	5,8	-1,7

Allikas: „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti).

Joonis 1: Prognoositav potentsiaalne majanduskasv (keskmine aastakasv), ELi koondandmed

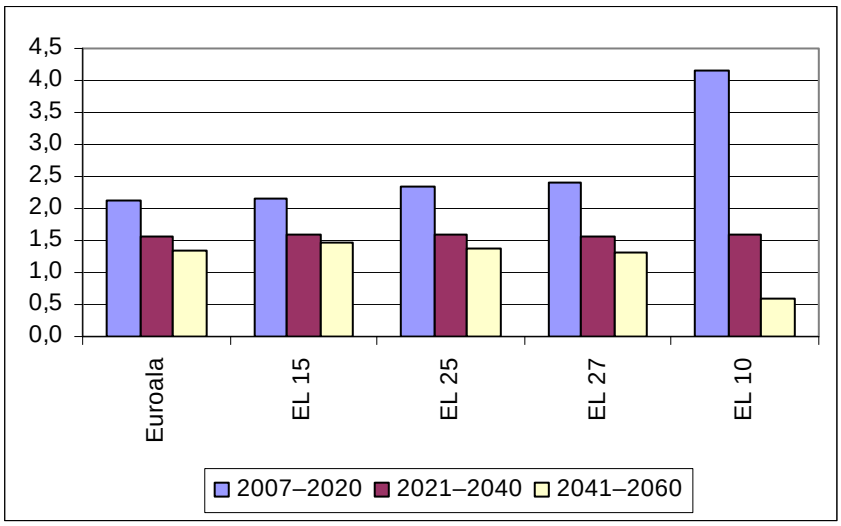

Allikas: „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti).

Tabel 2: Valitsemissektori kulutused seoses rahvastiku vananemisega 2007–2060, muutus protsendipunktides SKPst

	Pensionid		Tervishoid		Pikaajaline hooldus		Töötushüvitised		Haridus		Kokku		
	Tase	Muutus	Tase	Muutus	Tase	Muutus	Tase	Muutus	Tase	Muutus	Tase	Muutus	
	2007	2007 2060	2007	2007 2060	2007	2007 2060	2007	2007 2060	2007	2007 2060	2007	2007 2060	
BE	10,0	4,8	7,6	1,2	1,5	1,4	1,9	-0,4	5,5	0,0	26,5	6,9	**BE**
BG	8,3	3,0	4,7	0,7	0,2	0,2	0,1	0,0	3,3	-0,2	16,6	3,7	**BG**
CZ	7,8	3,3	6,2	2,2	0,2	0,4	0,1	0,0	3,5	-0,3	17,9	5,5	**CZ**
DK	9,1	0,1	5,9	1,0	1,7	1,5	1,0	-0,2	7,1	0,2	24,8	2,6	**DK**
DE	10,4	2,3	7,4	1,8	0,9	1,4	0,9	-0,3	3,9	-0,4	23,6	4,8	**DE**
EE	5,6	-0,7	4,9	1,2	0,1	0,1	0,1	0,0	3,7	-0,2	14,3	0,4	**EE**
IE	5,2	6,1	5,8	1,8	0,8	1,3	0,8	0,1	4,5	-0,3	17,2	8,9	**IE**
GR	11,7	12,4	5,0	1,4	1,4	2,2	0,3	-0,1	3,7	0,0	22,1	15,9	**GR**
ES	8,4	6,7	5,5	1,6	0,5	0,9	1,3	-0,4	3,5	0,1	19,3	9,0	**ES**
FR	13,0	1,0	8,1	1,2	1,4	0,8	1,2	-0,3	4,7	0,0	28,4	2,7	**FR**
IT	14,0	-0,4	5,9	1,1	1,7	1,3	0,4	0,0	4,1	-0,3	26,0	1,6	**IT**
CY	6,3	11,4	2,7	0,6	0,0	0,0	0,3	-0,1	6,1	-1,2	15,4	10,8	**CY**
LV	5,4	-0,4	3,5	0,6	0,4	0,5	0,2	0,0	3,7	-0,3	13,2	0,4	**LV**
LT	6,8	4,6	4,5	1,1	0,5	0,6	0,1	0,0	4,0	-0,9	15,8	5,4	**LT**
LU	8,7	15,2	5,8	1,2	1,4	2,0	0,4	0,0	3,8	-0,5	20,0	18,0	**LU**
HU	10,9	3,0	5,8	1,3	0,3	0,4	0,3	-0,1	4,4	-0,4	21,6	4,1	**HU**
MT	7,2	6,2	4,7	3,3	1,0	1,6	0,4	0,0	5,0	-1,0	18,2	10,2	**MT**
NL	6,6	4,0	4,8	1,0	3,4	4,7	1,1	-0,1	4,6	-0,2	20,5	9,4	**NL**
AT	12,8	0,9	6,5	1,5	1,3	1,2	0,7	0,0	4,8	-0,5	26,0	3,1	**AT**
PL	11,6	-2,8	4,0	1,0	0,4	0,7	0,1	-0,1	4,4	-1,2	20,5	-2,4	**PL**
PT	11,4	2,1	7,2	1,9	0,1	0,1	1,2	-0,4	4,6	-0,3	24,5	3,4	**PT**
RO	6,6	9,2	3,5	1,4	0,0	0,0	0,2	0,0	2,8	-0,5	13,1	10,1	**RO**
SI	9,9	8,8	6,6	1,9	1,1	1,8	0,2	0,0	5,1	0,4	22,9	12,8	**SI**
SK	6,8	3,4	5,0	2,3	0,2	0,4	0,1	-0,1	3,1	-0,8	15,2	5,2	**SK**
FI	10,0	3,3	5,5	1,0	1,8	2,6	1,2	-0,2	5,7	-0,3	24,2	6,3	**FI**
SE	9,5	-0,1	7,2	0,8	3,5	2,3	0,9	-0,1	6,0	-0,3	27,2	2,6	**SE**
UK	6,6	2,7	7,5	1,9	0,8	0,5	0,2	0,0	3,8	-0,1	18,9	5,1	**UK**
Euroala	11,1	2,8	6,7	1,4	1,3	1,4	1,0	-0,2	4,2	-0,2	24,3	5,2	**Euroala**
EL 27	10,2	2,4	6,7	1,5	1,2	1,1	0,8	-0,2	4,3	-0,2	23,1	4,7	**EL 27**
EL 15	10,2	2,4	6,9	1,5	1,3	1,2	0,8	-0,2	4,3	-0,1	23,5	4,8	**EL 15**
EL 10	9,7	1,0	4,9	1,4	0,4	0,6	0,2	0,0	4,2	-0,8	19,2	2,1	**EL 10**
EL 25	10,2	2,3	6,8	1,5	1,2	1,2	0,8	-0,2	4,3	-0,2	23,3	4,7	**EL 25**

Allikas: „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti).

Joonis 2: Rahvastiku vananemise maksumus aastatel 2007–2050, 2006. ja 2009. aasta aruande võrdlus, protsendipunktides SKPst

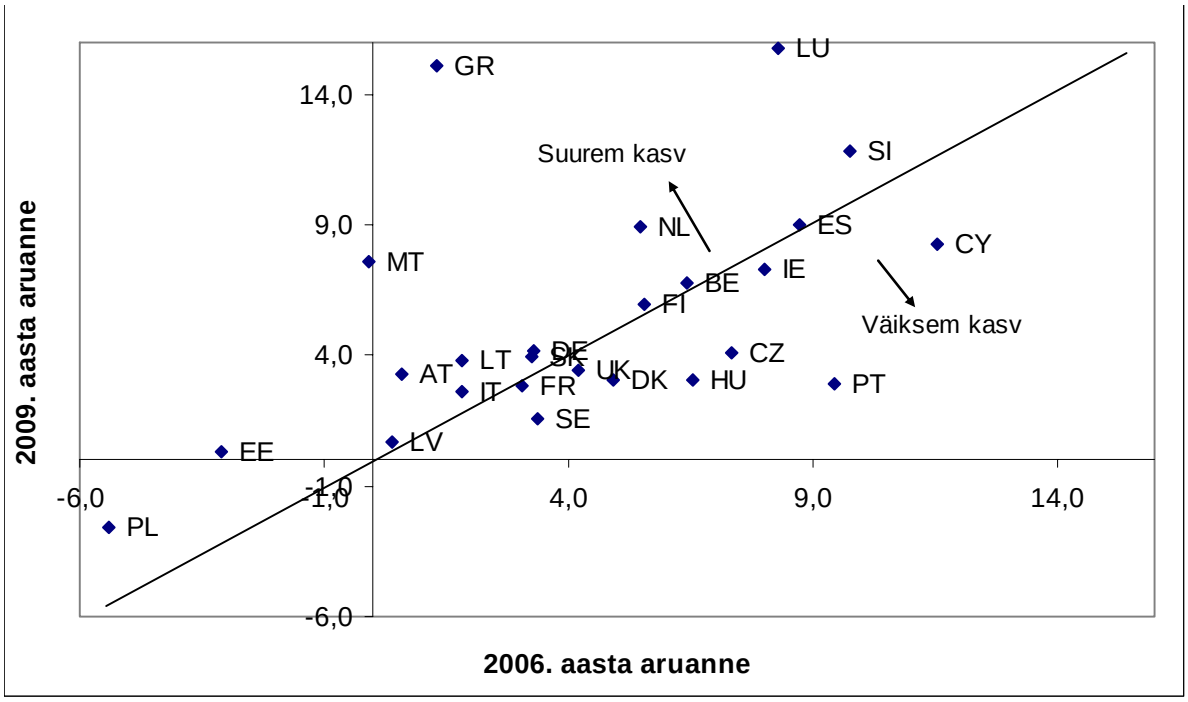

Allikas: „2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)", European Economy (ilmub varsti).